

Innhold

Forord til 4. utgave	5
DEL I	15
1 Introduksjon	17
1.1 Sameretten i et nøtteskall	17
1.2 Noen utgangspunkter	17
1.3 Hvem er samene?	20
1.4 Om faget samerett	22
1.4.1 Samerett og samisk rett	22
1.4.2 Hvorfor samerett?	23
1.4.3 Om begrunnelsen for samiske rettigheter	24
1.4.4 Norsk samepolitikk – fra fornorskningpolitikk til anerkjennelse av samiske rettigheter	27
1.5 Samerettens historie	29
1.5.1 Den historiske utviklingen	29
1.5.2 Alta-saken	33
1.6 Samerettens tverrfaglighet	34
1.7 Samene – ett folk i fire stater	38
1.8 Struktur og oppbygging	43
2 Metodespørsmål	46
2.1 Tradisjonell juridisk metode	46
2.2 Folkerettslig metode	48
2.3 Særlige metodespørsmål i sameretten	56
2.3.1 Generelt om rettskildebildet i sameretten	56
2.3.2 Juridisk metode tilpasset samerettslige spørsmål (samerettslige rettskildeprinsipper)	63
2.3.3 Oppsummering – momenter i en samerettslig metode ..	65

DEL II	67
3 Samisk rett – samiske sedvaner og rettsoppfatninger i norsk rett	69
3.1 Innledning	69
3.2 Tingsrett	69
3.2.1 Rettslige utgangspunkter	69
3.2.2 Selbu-saken, Rt. 2001 s. 769	70
3.2.3 Svartskogen-saken, Rt. 2001 s. 1229	72
3.2.4 De særlige samiske elementene i Selbu- og Svartskogen-sakene	74
3.2.5 Rettsutviklingen etter 2001	76
3.3 Strafferett	77
3.3.1 Generelt	77
3.3.2 Rt. 2001 s. 1116 – Båndtvang-saken	78
3.3.3 Rt. 2006 s. 957 – sedvanemessig avlivingsmetode for tamrein	79
3.3.4 Rt. 2008 s. 1789 – Hjertestikk-saken	80
3.3.5 Rt. 2006 s. 13 – Utøvelse av laksefiskerett ved fullmektig	82
3.3.6 Rt. 1988 s. 377 og HR-2021-863-U – Vårjakt på ender i Kautokeino	83
3.3.7 HR-2021-2580-A og HR-2021-1472-U – Bedrageri ved rapportering av reintall	85
3.3.8 Oppsummering	88
3.4 Barnevernrett	89
3.5 Eksempler på særlige samiske sedvaner og rettsoppfatninger – betydning for anvendelse av norsk rett?	94
3.5.1 Innledning	94
3.5.2 Konfliktløsning	95
3.5.3 Uttrykksmåte	96
3.5.4 Betydningen av slektskap og bekjentskaper	97
3.5.4.1 Samiske slektskap og relasjoner	97
3.5.4.2 Betydning for vitneplikt?	97
3.5.4.3 Betydning for habilitetsvurderinger?	98
3.5.5 Rettighetssubjekt, partsevne og partshjelp	99
3.5.6 Barneoppdragelse	101
3.5.7 Forholdet til avtaler	102
3.5.8 Odelsrekkefølgen	103
3.5.9 Oppsummering	103

DEL III	105
4 Folkerettslige instrumenter av særlig betydning	
– internasjonal urfolksrett	107
4.1 Innledning	107
4.2 Samiske rettigheter	109
4.3 Allmenne menneskerettigheter	110
4.4 Selvbestemmelsesrett og medbestemmelsesrett	113
4.4.1 Begrepet selvbestemmelsesrett	113
4.4.2 Rettslig grunnlag	114
4.4.3 Innholdet i selvbestemmelsesretten	120
4.5 Urfolksrettigheter	122
4.5.1 Innledning	122
4.5.2 Urfolksbegrepet	123
4.5.3 Konvensjonen om biologisk mangfold	128
4.5.4 FNs erklæring om urfolks rettigheter (Urfolkserklæringen)	130
4.6 ILO-konvensjon nr. 169 av 1989 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater	133
4.6.1 Innledning	133
4.6.2 ILO-169s rettslige betydning i norsk rett	135
4.6.3 Tolkningsprinsipper	137
4.6.4 Generelt om innholdet i ILO-169	139
4.6.5 Konsultasjoner og aktiv deltakelse i beslutningsprosesser	141
4.6.6 Urfolks sedvaner og sedvanerett	147
4.6.7 Bestemmelsene om landrettigheter i ILO-169	150
4.6.7.1 Innledning	150
4.6.7.2 Hvilke områder har urfolk krav på å få anerkjent eiendomsrett til?	151
4.6.7.3 Hva slags rett må en urfolksgruppe få anerkjent for at konvensjonens krav om anerkjennelse av eiendoms- og besittelsesrettigheter til områder de tradisjonelt har rådet over, skal anses oppfylt?	157
4.6.7.4 Hvilke områder har urfolk krav på å få anerkjent bruksrett til?	159
4.6.7.5 Innholdet i bruksretten	161
4.6.7.6 Rettighetssubjekt	161
4.6.7.6.1 Innledning	161
4.6.7.6.2 Individuelle eller kollektive rettigheter?	161
4.6.7.6.3 Kan rettighetene anerkjennes som områderettigheter?	163

4.6.7.7	Hvordan skal objektet avgrenses?	165
4.6.7.8	Statenes plikt til å kartlegge rettigheter og tvisteløsningsordninger	170
4.6.7.9	Kan rettigheter som urfolk har krav på å få anerkjent, overdras?	173
4.6.8	Håndhevelse og overvåkning av urfolksrettighetene	174
4.7	Minoritetsrettigheter	177
4.7.1	Innledning	177
4.7.2	Oversikt	178
4.7.3	Minoritetsbegrepet	180
4.8	SP artikkel 27	182
4.8.1	Innledning	182
4.8.2	Rettighetssubjektene	183
4.8.2.1	Innledning	183
4.8.2.2	Hvem har rettigheter etter SP artikkel 27?	183
4.8.2.3	Individuelle eller kollektive rettigheter?	184
4.8.2.4	Kan rettighetene anerkjennes som områderettigheter uavhengig av etnisk bakgrunn?	188
4.8.3	Anvendelsen av artikkel 27 på ulike bosettingsområder	188
4.8.4	Hvilket vern gir SP artikkel 27?	189
4.8.4.1	Innledning	189
4.8.4.2	Hvilket vern har samisk språk etter SP artikkel 27?	190
4.8.4.3	Hvilket vern har samisk kultur etter SP artikkel 27?	191
4.8.4.4	Gir SP artikkel 27 absolutte eller relative rettigheter?	195
4.8.5	Statens forpliktelser: Gir SP artikkel 27 krav på positive tiltak?	198
4.8.6	Håndhevelse av SP artikkel 27	200
DEL IV		203
5 Grunnloven § 108 – sameparagrafen		205
5.1	Innledning	205
5.2	Prinsipperklæring med rettsvirkninger	207
5.3	Hensyn for sameparagrafen og betenkeligheter med en slik bestemmelse	209
5.4	Rettighetssubjekt	211

5.5	Pliktsubjekt	212
5.6	Den beskyttede interesse, objektet for vernet	216
5.7	Inngrepsvern eller også krav på positive tiltak?	218
5.8	Håndhevelse av Grunnloven § 108	220
6	Særlig om Sametinget	222
6.1	Hva er Sametinget?	222
6.2	Sametingets forhistorie	223
6.3	Sametingets organisering	225
6.4	Sametingets valgmannstall (samemantallet)	226
6.5	Sametingets kompetanse	229
6.5.1	Innledning	229
6.5.2	Initiativrett eller høringsorgan?	229
6.5.3	Rådgivende eller besluttende myndighet?	231
6.6	Sametingets rolle i Finnmarksloven	232
7	Lovgivning om samiske språk	234
7.1	Innledning	234
7.2	Oversikt over lovgivningen om samiske språk	236
7.3	Folkerettslig vern for samiske språk	236
7.4	Samelovens språkregler	237
7.4.1	Innledning	237
7.4.2	Forvaltningsområdet	239
7.4.3	Hvilke rettigheter gir sameloven kapittel 3?	240
7.4.3.1	Generelle landsomfattende regler	240
7.4.3.1.1	Oversettelse av regler	240
7.4.3.1.2	Rett til opplæring i samisk	241
7.4.3.2	Særregler for forvaltningsområdet for samisk språk	241
7.4.3.2.1	Oversettelse av kunngjøringer og skjema	241
7.4.3.2.2	Rett til svar på samisk	242
7.4.3.2.3	Utvidet rett til å bruke samisk i rettsvesenet	242
7.4.3.2.4	Utvidet rett til å bruke samisk i fengslene	246
7.4.3.2.5	Utvidet rett til å bruke samisk i helse- og sosialsektoren	247
7.4.3.2.6	Individuelle kirkelige tjenester	247
7.4.3.2.7	Rett til utdanningspermisjon	248
7.4.4	Håndhevelse	249

8	Rett til opplæring i og på samisk	252
8.1	Innledning	252
8.2	Samisk i barnehagen	254
8.3	Samisk opplæring i grunnskolen	255
8.4	Samisk videregående opplæring	257
8.5	Effektivitet og håndhevelse	257
9	Retten til naturressursene i samiske områder	259
9.1	Innledning	259
9.2	Om erverv av rettigheter: eiendomsrett og bruksrett	260
9.2.1	Eiendomsrettsbegrepet	260
9.2.2	Om bruksrettigheter	262
9.2.3	Om erverv av eiendoms- og bruksrettigheter i fast eiendom	262
9.2.3.1	Innledning	262
9.2.3.2	Kort om hevd av fast eiendom	263
9.2.3.3	Kort om «alders tids bruk»	264
9.3	Finnmark	265
9.3.1	Innledning	265
9.3.2	Hovedelementene i Finnmarksloven	266
9.3.3	Rettshistoriske forhold	268
9.3.4	Lovprosessen fram til Finnmarksloven	271
9.3.5	Finnmarksloven som vern for samisk kultur	272
9.3.6	Nærmere om rettighetskartleggingen etter Finnmarksloven kapittel 5	278
9.4	Samiske områder utenfor Finnmark	279
10	Reindriftsrett	281
10.1	Innledning	281
10.2	Regulering av reindriften	283
10.3	Reguleringshistorikk	288
10.4	Reindriften rettslige grunnlag	293
10.5	Reindriftsrettens innhold	298
10.5.1	Innledning	298
10.5.2	Beiteretten	299
10.5.3	Retten til husvære, buer og lignende	301
10.5.4	Retten til flytting og flyttleier	301
10.5.5	Retten til motorferdsel	303
10.5.6	Retten til å føre opp gjerder og andre anlegg	303
10.5.7	Retten til brensel og trevirke	305
10.5.8	Retten til jakt, fangst og fiske	306
10.6	Rettighetssubjekter og pliktsubjekter	306
10.6.1	Innledning	306

10.6.2	Reineier	307
10.6.2.1	Retten til å eie rein	307
10.6.2.2	Plikter og ansvar	309
10.6.3	Siidaandelsleder	311
10.6.4	Siidaen v/ sommersiidastyret	313
10.6.5	Reinbeitedistrikt og distriktsstyring	315
10.6.6	Oppsummering	316
10.7	Reindriftenes forvaltningsorganer	317
10.7.1	Landbruks- og matdepartementet	317
10.7.2	Reindriftsstyret	318
10.7.3	Statsforvalteren	318
10.8	Reindriftsutøveres forhold til annen bruk	319
10.8.1	Tilsynsplikt	319
10.8.2	Reindriftsutøveres erstatningsansvar	319
10.9	Reindriftenes rettslige vern	321
10.9.1	Innledning	321
10.9.2	Reindriftenes lovfestede vern	321
10.9.3	Nærmere om erstatningsvernet	324
10.9.4	Reindriftenes folkerettslige vern	328
11	Sjøsamiske rettigheter	334
11.1	Innledning	334
11.2	Hovedtrekkene i kystfiskeutvalgets utredning, NOU 2008: 5	336
11.3	Hovedtrekkene i Samerettsutvalget II sin utredning vedrørende sjøsamiske rettigheter	337
11.4	Departementets oppfølging	338
11.5	Nærmere om fiskerettigheter i saltvann etter nasjonal rett, folkeretten og samisk rett	341
11.5.1	Introduksjon	341
11.5.2	Norsk tingsrett	341
11.5.3	Folkerettslige instrumenter – internasjonal urfolksrett	344
11.5.4	Samisk tingsrett	348
Forkortelser		350
Litteratur		352
Lovgivning		359
Rettspraksis		376
Stikkordregister		381